

VANHUSTEN HOIDON TILA PEILINA

Vanhusten hoidon tila on paljastunut jälleen kerran. Keskustelua on ollut sietämätöntä seurata tietoisena siitä, että vanhustenhoidon tila tulee toistuvasti esiin ennen vaaleja. Sen jälkeen aihe häviää taustalle eikä mikään muutu kuten toimittaja Tiina Merikanto on todennut.

Yhteiskunta on kehittynyt yksipuolisen rationaaliseksi, materialistiseksi ja narsistiseksi. Kun yksilöllinen vanhus on vain numero ja vanhukset massa, joka on puhujasta riippuen joko vähempiarvoinen kuluerä tai mahdollisuus taloudellisen voiton tavoitteluun, herää vahva epäily, että tämä yhteiskunta ei voi pinnan alla hyvin ja hyvinvointiyhteiskunta on jo mennyttä. Tällainen yhteiskunta vaikuttaa pelkäävän vanhuutta ja sen aitoa kohtaamista tarpeineen ja seurauksineen.

KERRO, KERRO KUVASTIN, MIKÄ YHTEISKUNTA ON KUKOISTAVIN

Menneisyyden yhteiskunnissa on ollut järjestelmiä, joissa vanhuksia ja heidän elämänkokemustaan on osattu arvostaa. Antiikin Kreikan Spartassa, siis jo yli 1000 vuotta ennen ajanlaskun alkua, hallintoa tuki vanhusten neuvosto, jolta pyydettiin arvioita ja neuvoja tarvittaessa. Vielä roomalaisessa tasavallassa ennen Rooman keisarikuntaa käytettiin vanhuksien muodostamaa senaattia vastaavassa tarkoituksessa. Ernst Bloch toteakin kirjassaan *Das Prinzip Hoffnung* (1957), että ”Kukoistava yhteiskunta ei pelkää, niin kuin tuhoutuva, vanhuudessa omaa peilikuvaansa, vaan tervehtii siinä torninbartijoitaan” (Riedel, 1998, s.176)

Kun yhteiskunta kukoistaa, se ei pelkää vanhuudessa omaa peilikuvaansa eikä torju kaikkea vanhuuteen ja loppumiseen liittyvää. Voidaan ajatella, että kuvastin kertoo hyvinvoinnista ja eettisesti kestävästä toiminnasta suhteessa vanhukseen, kaikkiin ihmisiin ja luontoon. Elämää kunnioitetaan sen monissa muodoissaan, mikä näkyy toiminnassa ja päätöksenteossa. Tässä turvassa voi antautua siihen, mikä ihmisyydessä on luonnonmukaista. Siihen, että elämään saa vähitellen väsyä ja että kehon kimmoisuus ja voimat heikkenevät, kasvot rypistyvät, aistit heikkenevät. Mutta voi luottaa siihen, että tulee kohdelluksi kunnioituksella loppuun asti.

Kun yhteiskunta ja sen kansalaisilleen tarjoama hyvinvointi tai rakenteet lähenevät loppuaan, kaikki joka muistuttaa ihmisen haavoittuvuudesta, rapistumisesta, luopumisen pakosta, suljetaan muurien taakse ja kielletään. Tämä on pelkoa katsoa peiliin, joka näyttäisi totuuden sekä yhteiskunnan tilasta että myös siitä, että oma henkilökohtainen kukoistus on väistämättä jonain päivänä ohi.

Yksi peilin näyttäjä on Asbjörn Wahl, norjalainen tutkija ja ay-vaikuttaja. Hän toteaa Kansan uutisten artikkelissa jo 2014: ”Hyvinvointivaltiota revitään vähitellen kappaleiksi.

Vyönkiristyspolitiikka on tehokasta varallisuuden jakamista.” Muutos lähti käyntiin hänen mukaansa jo 1970-luvulla.

Voidaankin ajatella, että vanhusten hoidon tila on vain yksi oire yhteiskunnassa vallalla olevien arvojen seurauksista. Vain yksi paise, joka odottaa parantavaa puhkaisua. Kun tällaista peilikuvaa näytetään sen lisäksi, mitä juuri nyt on näytetty vanhusten hoidon tilasta, syntyy yhteiskunnallisella tasolla taisteluja, puolusteluja ja puheita ja muutoslupauksia ehkä yrityksiäkin – ainakin joksikin aikaa, kunnes muun muassa häpeä ja syyllisyys paljastuksesta laantuvat. Todellisuus joko unohtuu ja mikään ei muutu parempaan tai vääjäämätön vallalla olevien rakenteiden tuhoutuminen joudutaan toteamaan kaikesta vastustuksesta ja parannusyrityksistä huolimatta

KOKEMUS VANHUUDESTA PEILINÄ ELINYMPÄRISTÖSTÄ

Vanhuus sellaisena kuin itse kukin sen kokee, voidaan analyytikko Ingrid Riedelin (1998) mukaan ymmärtää heijastuksena siitä elinympäristöstä, jossa ihminen elää. Eräs vanhus on todennut ”Sen jälkeen kun en kyennyt liikkumaan, en ole nähnyt mitään”.

Entä jos hän voisikin todeta, että ”sen jälkeen, kun menetin liikuntakykyni, olen nähnyt kukat tarkemmin”. (Riedel s. 175) Mitä silloin mahtaa näkyä peilikuvasta, joka kertoo vanhene- misestä ja vanhuudesta ja siitä, miten tulee kohdelluksi?

Silloin olisi mahdollista kokea aistein sitä, että on elossa, kuunnellen ympäristön elämää, luontoa, haistaa ja maistella. Saada kokea kosketusta, lämpötilan vaihteluja, tuulen kosketusta iholla, värejä ja valon ja varjon leikkiä. Sitä, että on vapaus valita, onko ovi kiinni vai jaksanko kohdata ja ottaa lapsenlapsia ehkä syliin, kuunnella ja vastaila, tahdonko olla ulkona vai onko nokkaunet ennemminkin tarpeen. Vapautta saada kokea olevansa pienenevässä elämänpiirissäänkin oman elämänsä luoja niin kauan kuin se on mahdollista. Saada silti olla osa arjen elämää joko perheessä tai isommassa yhteisössä, tulla hoivatuksi, saada olla tarpeen mukaisesti rauhassa ominen muistoinen.

Silloin saa olla uupunut ja nauttia hiljaisuudesta eikä suorittaa mitään. Voi astua ulos oravan- pyörästä ja kiireestä. Voisi viimeinkin nähdä ja kuulla sellaista, mihin ei koskaan ollut aikaa, voisi olla läsnä niin itselle kuin toisille, vain omana itsenään ilman titteleitä ja CV:tä. Silloin ei tarvitse huolehtia siitä, jaksanko nostaa lusikkaa lautaselta suuhun, kun on nälkä, nokka- mukia huulille kun on jano; että kipuun saa lääkitystä ja muihin sairauksiinsa hoitoa, kun on tarve; että minut avustetaan vessaan kun on tarve, tai että vaipat ovat kuivat niin kuin silloin lapsena vanhemman pitäessä tästä huolen.

VANHUUS OSA LUONNONMUKAISTA MUUTOSTA

Vanheneminen on muutosprosessi niin fyysisesti, psyykkisesti kuin sosiaalisesti aivan kuten lapsuuden ja nuoruuden ja aikuisuuden vaiheissa. Vanhuuden muutokset ovat kuitenkin erilaiset kuin ulospäin suorituksiin ja aktiviteetteihin suuntautuneella työikäisellä. Sen elämänvaiheen ehdoilla syntyneet mielikuvat tai teoriat siitä, mitä hyvän vanhuuden

luomiseksi tarvitaan, eivät kohtaa vanhuuden todellisuutta ellei tarpeita arvioida sen perustalta, mitä vanhus pitää itselleen merkittävänä. Tämä heijastuu teorioissa, jotka painottavat sosiaalisten kontaktien ja aktiviteettien yksipuolista merkitystä vanhuksen hyvinvoinnille. Millaista olisi tulla karrätyksi tv:n eteen muiden seuraan vaikka keskustelu muistojen ja edesmenneiden rakkaiden kanssa olisi juuri silloin se ravitsevin hetki? Jokaisella on oma yksilöllinen rytmensä ja yksilölliset tarpeensa iästä ja kunnosta riippumatta.

Luonto ohjaa ihmistä enenevässä määrin luopumaan narsismista, egon arvoista ja halusta materiaaliin ja menestykseen, lopulta kuoleman väistämättömyyden lähestyessä jopa kyseenalaistamaan rationaalisen maailmankuvan ja sen arvot. Etenevä vanhuus tarkoittaa lopulta suostumista asettua taustalle, riippuvaiseksi muista, kääntymistä enemmän kohti itseä ja ruumiin toimintoja, muistojen ja menneen elämän arviointia ja sen merkityksen etsimistä itselle ja sille, mikä itsestä on tullut. Lopulta luonto ohjaa meitä luopumiseen kaikesta, mitä elämästään ja itsestään on oppinut ja oivaltanut.

Muutosta itsessä ja yhteiskunnassa eikä luonnossa voi välttää. Olkoon tämä muutos meille ja jälkipolville kuitenkin armollinen ja yhteiskunnan ja ihmiskunnan vastaus näihin muutoksiin elämää kunnioittava.

Copyright Tuula Grandell 10.2.2019

Lähteitä:

Ingrid Riedel, Unet ja elämänkaari (1998 Kirjapaja)

Håkan Raihle: Individuation och gerotranscendens CJP Nyhetsbrev nr 34:1 December 2004

Arto Huovinen (toim): Meneillään on hyvinvointivaltion joukkomurha, Kansan Uutiset 19.4.2014